

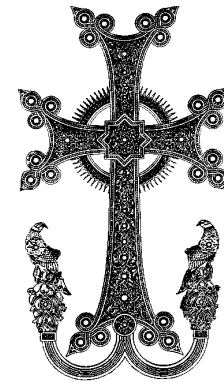
ԾԱՌԱՅԵԼ ԵՎ ԵՐԿՐՊԱԳԵԼ
ՃՇՄԱՐԻՏ ԱՍՏՎԱԾ ՀԻՍՈՒՄ ԶՐԻՍՏՈՍԻՆ՝
ՄԵՐ ՏԻՐՈՋՆ ՈՒ ՄԵՐ ՓՐԿՉԻՆ

ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ

ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ

ԸՆՏԻՐ ՔԱՂՎԱԾՔՆԵՐ
ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ
ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ
«ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ»
ԳՐՔԻՑ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ

Տեր Աստվածը միակն է իր էությունը և ոչ մեկը չի եղել նրանից առաջ: Չկա այլ Արարիչ այն ամեն ինչի, որը երևելի և աներևույթ է, բացի Հորից ծնված Միածին Որդուց և նրա Հոգուց, որ նույն էությունից է, որով ի սկզբանե եղավ աշխարհը, ստեղծվեց ամենագոր կամքի միակ գորությունը, միասնական Երրորդության մեկ մտածողությունը, կամքով և բնությունը: Նրանով է ստեղծված ամենայն ինչ՝ երկինքն ու երկիրը:

Ստեղծելով մարդուն, Նա սքանչելագույն կարգով իշխան դարձրեց նրան և ահա այստեղ կարելի է տեսնել հրաշալի, զարմանալի և անհասկանալի հրեշտակային կերպարանքը: «Ստեղծենք, - ասում է Նա, - մարդուն, ըստ մեր պատկերի ու նմանությունը», իսկ արդյոք ո՞ւմ պատկերը Նա նկատի ունի և կամ ո՞ւմ նմանությունը էր ստեղծելու մարդուն: Քանզի իսկական աստվածությունը հայտնի է որպես անեղծ, անստեղծ, աննյութական: Արդյոք ինչպե՞ս ստեղծվելիքը կարող էր նման լինել իսկական գոյություն ունեցողին կամ սակավիկ հողը՝ Աստծո բնական գորությունը:

Նախ ասաց այս խոսքերը նախատեսելով հանդերձալի պատմությունը, ապա անցավ ներկային և ակնարկեց լինելիքին: Իսկ ինչ մոտալուտ գալիք է, անմիջապես հայտնի ցույց տվեց: Քանզի Տերն ըստ Աստծո պատկերի ստեղծեց նրան: Մի կողմից՝ հանուն մարդու իմաստություն, բանականության, խելամտության, կենդանության, հոգևոր շնչի, որն առատորեն շնորհեց, որպեսզի նա գիտենա, ճանաչի, տեղյակ լինի և իմանա ամենայն շնորհների Աստվածատուր իմաստությունը, բանականությունը, Աստվածածանոթությունը, տիրությունը, իշխելն ամենայն երկրաբուխ, երկրածին արարածների վրա ու կանխատեսելու գիտությունը և նրան դարձրեց ամենայնի Տերը:

«Երկրի բոլոր գազաններին, անասուններին ու թռչուններին Աստված բերեց մարդու առջև և հնազանդեցրեց: Ապա աստվա-

ծային իմաստությունը մարդը խելամուխ եղավ ըստ յուրաքանչյուրի առանձին կերպարանքի ճանաչման՝ ցույց տալով նրա անունը: Քանզի Տերը գիտություն ներշնչեց, և նրա գիտությունը մարդը ճանաչեց արարածներին և Աստծո նման համարվեց:

Մյուս կողմից նա ասում է «նման» նրա անձնիշխան կամքի հզորության համար: Քանզի Աստծո ամենակարողության և ամենաստեղծ գործունեության շնորհիվ երկու պատվական և հարգի արարածներ հաստատվեցին բարերարի կողմից՝ մարդիկ և հրեշտակները: Արդ, մարդուն թողեց իր անձնիշխան կամքին, որպեսզի իր անձնական ազատ կամքով ի վիճակի լինի բարի գործերի փոխարեն արժանանալ բարերար Տիրոջ և Արարչի շնորհին: Նա դրեց նրա առջև աստվածահաճո պատվիրանների գիտությունը, որպեսզի գիտակցի, որ պետք է չարից խուսա տալ և բարին ընտրել իր կամքի ուղղամտությունը, անձնական գորությունը, իր անձնիշխան կամքով և ստանալով Արարչից իր վաստակի փոխհատուցումը, պատվի ՆՐԱՆ:

Արդ, մարդու թշնամին պատրանքի խաբեությունը հնարեց: Տես, թե ինչ է ասում՝ «ինչո՞ւ Աստված ձեզ պատվիրեց ծառից չճաշակել»: Սակայն հայտնի է, որ Ադամն ուներ ազատություն, անձնիշխան կամք և Աստվածատուր իմաստություն:

Ապա տես, թե ինչ է ասում. «Եթե ճաշակեք, ասում է, աստվածներ կդառնաք»: Նրանց հաղորդեց արդարացումը, իսկ ներքևից ինքը ջանում էր նրանց իր իշխանության տակ վերցնել, որպեսզի նրան վրիպեցնելով ու խոստումից հանելով, թե-րևս իրեն հնարավոր լինի նրա տեղը ժառանգել:

Սակայն պատժի արժանի որդիներին հայրաբար գթալով, Աստված բարիք է գործում, ինչպես Սուրբ Գիրքն է ասում. «Լսեցին Տեր Աստծո ձայնը, որն օրվա երեկոյան իջել և քայլում էր դրախտում»: Նրանք փախչելով թաքնվեցին ծառերի մեջ և տերևապատ դարձան, սակայն ամենագետի հայացքից փախչելն անհնար էր: Այս պատճառով նա ասում է, թե «որպես

Տեր Աստված, ես մերձավոր եմ, և ոչ հեռավոր Աստված. միթե հնարավոր է մարդուն փախչել ինձանից, իր ծածկույթի տակ թաքնվել, որպեսզի ես չտեսնեմ նրան: Չէ՞ որ ինձնով լի են երկիրն ու երկիրը»: Սուրբ մարգարեններից մեկ ուրիշը, որը ճանաչում է մեծութունը, ասում է, թե «**Ո՛ւր երթամ ես քո Հոգուց, կամ ուր փախչեմ քո երեսից, եթե ելնեմ երկինք, դու այնտեղ ես, թե իջնեմ դժոխք, այնտեղ ևս մոտս ես**»: Այս բոլորը գիտենալով հանդերձ՝ նրանք թաքնվել փորձեցին:

Սակայն բարերարը ձայն տվեց. թե «**Ո՛ւր ես, Ադամ**» և նա ասաց՝ «**Լսեցի քո ձայնը և երկնչեցի, քանզի քայլում էի այստեղ դրախտում, իսկ ես մերկ էի և թաքնվեցի**»: Տեսնում ես, թե որչափ մերձավոր և ծանոթ էին Աստծո, որ մինչև անգամ ոտնաձայնին անտեղյակ չէին: Այսպիսով բարերարը նախ ոտնաձայն էր հանում զղջումի առիթ տալով տգետին, որպեսզի մարդը հասնելով քավութունն բերող ոտքերին, անձամբ պատմի իր հանցանքները և փրկութունն գտնի:

Բայց դա տեղի չունեցավ. սակայն Նա չկամեցավ ամբաստանող լինել և ահաբեկելով հարձակվել, այլ խաղաղարար ձևով զիջեց ասելով, թե «**Ո՛վ ասաց քեզ, թե մերկ ես**», քանզի կամենում էր ներելով իրեն քաշել, որպեսզի Աստծո քաղցրութունը նրանց ապաշխարության բերի: Իսկ երբ սրանով էլ չզգաստացան, այլ ապաշնորհ դարձան միմյանց արդարացնելով, ապա Նա դատապարտեց նրանց, վճիռ հաստատեց, որ հատուցեն ու հող դառնան, քանզի Աստծո դատաստանը ճշմարիտ է բոլոր նրանց հանդեպ, որոնք չար գործեր են կատարում:

Այնուհետև մարդուն հանելով հեշտալի հանգստյան դրախտից՝ դրանից դուրս բնակեցրեց և փակեց նրա համար կենաց ծառի ճանապարհը, որպեսզի այլևս ականատես անգամ չլինի դրախտի վայելչությանը: Ապա անեծք իջավ երկրի վրա՝ փուշ և տատասկ, ցավերի հաց և մահկանացու Ադամի մահը: Սակայն սա մարդասիրության նշան է, ինչպես ասել է Աստված մարգարեի բերանով. «**Քո ըմբոստութունը քեզ խրատելու է և քո չար**

գործերը կշտամբելու են քեզ: Ապա դու կգիտենաս, թե չար և դառն է քեզ համար ինձ թողնելը, ասում է քո Տեր Աստվածը»: Մի ուրիշն Աստծո կողմից ասում է, թե «**երբ դու դարձի դաս և հեծեծես, այն ժամանակ կապրես և կգիտենաս, թե ուր ես**»:

Աստված տեսավ, որ մեղքն աշխարհում համատարած դարձավ ու նրանով մահը սկսեց թագավորել: Մարդը մոռացության տալով սկզբում գրված կենսաբեր ավետիսը, կլանել էր առհասարակ ամեն ինչ Ադամից մինչև Մովսես, որպես մոլեկան հրդեհի կրակ, որն ապականելու էր լեռներն ու դաշտերը, այնուհետև ներքև արձակեց օրենքը սաստիկ հեղեղատի նման հանգչնելու համատարած կրակը: Սրա համար նա ասում է, թե «**ամեն ոք, որ այս բանը կատարի, նրանով կապրի**», քանզի ինչպես ծառից ճաշակելու համար Ադամին մահվամբ սպառնաց, ուստի և մահն էլ թագավորեց: Այսպես ասաց նաև օրենքների մասին, թե «**Ով այս բանը կատարի, նրանով կապրի**», որով և հանգավ մահը:

Քանզի հենց օրենքը, որ Քրիստոսի ստվերագիրն է ու օրինակատարը՝ ոչնչացրեց մահը, նրանով հայտնի դարձավ մեղքերի ծովացյալ լինելը և հաշիվ կատարելով մահ սպառնաց՝ ըստ յուրաքանչյուրի մեղքերի: Նա ամենքին տկարացրեց, դրեց անեծքի ու դատապարտության տակ, որպեսզի երբ դա ամենափրկիչ Քրիստոսը և վերացնի անիծաբեր և մահածին մեղքերը, ազատվածներն ասեն՝ «**Շնորհակալութունն նրան, որ այդպիսի մահվանից փրկեց մեզ**»:

Աստված բազում նշաններով ու հրաշքներով տարբեր ժամանակներում խոսեց մեր հայրերի հետ մարգարենների միջոցով, անապատներում տեսիլքներով, աննման կերպարանափոխումներով, զարմանալի ձայնով, գովելի գեղեցկությամբ, աստվածային կերպարանքներով, երբեմն լուսեղեն նմանությամբ, մարդկային կերպարանքով, երբեմն որպես բորբոքված հուր, մարդու կերպարանքով: Բազում արդարների երևաց՝ ըստ

նրանց տեսնելու կարողություն և ըստ նրանց լսելու համբերություն՝ խոսեց նրանց հետ: Քանզի մարդն անկարող է տեսնել Աստծուն իր էությունում, ինչպես մոմը չի դիմանա կրակին և լեռները չեն կարող տեսնել նրան, քանզի եթե նայեն նրան, կհալվեն:

Բայց երբ իր ինքնակամ ցանկություն և բարերարություն և ինքն իրեն ցույց տվեց, երևաց մարդու կերպարանքով, երբեմն որպես լույս, երբեմն հուր և երբեմն հողմ, ինչպես և ամպի, մեզի ու մրրիկի մեջ:

Հիշելով այս վկայությունը՝ ձեր լսելիքներին կարգով մատուցեցինք ճշմարիտ սուրբ հավատը, որը հայտ հանդիման մեզ ուսուցանել են Սուրբ Գրքերը, Սուրբ Հոգու միջոցով: Աստվածություն մշտնջենավոր արքայություն մասին, որը խորհրդով հայտնվեց մեր արդար հայրերին, հաղորդվեց մեզ Որդու և Սուրբ Հոգու միջոցով, ավետվեց սուրբ մարգարեների և առաքյալների կողմից ու տրվեց մեզ հավատի հաստատությունը:

Քանզի հավատով մենք հաստատ ճանաչեցինք մեկ Աստված՝ Հայրը, ամենայնի Տերն ու Արարիչը, Միածին Որդին, որը Հորից է, Հոր կողքին, Հոր հետ և Սուրբ Հոգին, որը նույն էությունից է և նրանով է ստեղծել ամենայն արարածներին, որը մեկ տերություն է, մեկ զորություն, մեկ իշխանություն, մեկ մեծություն, մեկ գիտություն, մեկ խորհուրդ, մեկ պետություն, մեկ անսկիզբ զորություն, երեք կատարյալ անձինք, բայց մեկ կատարյալ կամք, Երրորդության անպատում անքննելի միությունը: Մի իսկություն, մի էություն և մի աստվածություն, Հայր և Որդի և Սուրբ Հոգի, երեք անձինք, բայց մի աստվածային զորություն՝ Հայրն ինքն իրենից, Որդին Հորից, Հոգին նրանցից ու նրանց մեջ: Իսկություն, էություն, Աստվածություն նրանք առհասարակ հարթ հավասար են խորություն, բարձրություն, լայնություն, երկայնություն, բնություն մեկ միություն են. Երրորդության մեկ պսակ, և երկինքն ու երկիրը լի են նրա փառքով:

Արդ, Աստված Իր Որդուն առաքեց աշխարհ, որը եկավ ու ծնվեց կնոջից և մարդկային մարմնով ամփոփվեց, իր մարմնով բոլոր մարմինները կենդանացրեց: Նրանով աշխարհի Արարիչը կարողացավ նորոգել արդարներին, փրկել նրանց մեղսածին ծնունդներից, հրեշտակակերպ դարձրեց ու աստվածորդիներ կոչեց, մահկանացուներին անմահացնելով անմահ հոգիով ու պատվելով աստվածային փառքով: Նրանք վայելուչ լույսով զարդարված են և կանցնեն երկրավորությունից երկնավորություն, մահկանացուից՝ անմահ կյանքի, անանցանելի լույսով ու կերպարանքի անապական գեղեցկություն կպարուրվեն:

«Աստված առաքեց Իր Որդուն, որը եկավ ծնվեց կնոջից և մտավ օրենքի տակ, որպեսզի նրանց, ովքեր օրենքների տակ են, փրկագնի, և մենք որդեգրություն ստանանք»: Այս ձևով Հովհաննես Կարապետն ասում է. «Ապաշխարեցեք, քանզի երկնքի արքայությունը մոտ է»:

Արդ, եկավ Աստուծո սքանչելի խորհրդակից Որդին, որպեսզի կատարած լինի երկար դարեր առաջ նախակարգված խորհուրդը:

Նա ինքն իր էություն մեջ է, որպես և իսկապես է-ն, սակայն երբ կամեցավ, մարդկային կերպարանք առավ, մարմին հագավ և իջավ մեր նմանությունը:

Նա, ով անբովանդակելի էր և անհասանելի էր Աստվածություն ամբողջ լիություն մեջ, մեր պատճառով իջավ չափավոր ձևերի մեջ, ամփոփվեց մարմնի մեջ: Ըշմարտություն բովանդակվեց մարմնի մեջ, եղավ ճշմարիտ մարդ, իջավ անարգություն, որպեսզի մեզ բարձրացնի:

Հինավուրցը մեզ համար մանկացավ, առավ մեր մարդկային տկարության մարմնի կերպարանքը, որպեսզի մեզ տանի իր անմահությունը: Սակայն թեպետև մարմին հագնվեց և իջավ մեր նմանությունը, այսուհանդերձ մնում էր իր աստվածային հայրենի բնության փառքում, ինչպես և էր իսկապես և է և կա հավիտյան իր Հոր մոտ բարձունքներում՝ իր բնության մեջ, մեր մարմնով, որ հագավ փառավորվելով հանապազոր հոգեղեն ու

հրեղեն հրեշտակների կողմից:

Հավատացեք Երրորդությանը, ընդունեցեք միությունը անշշունջ լուռությամբ և լուռ հավատով: Մենք հողապատյան արարածներս ինչպես՞ս կարող ենք քննել անիմանալին, անքննելին և կամ անճանաչելի Բարձրյալին: Մենք, որ սկիզբ ենք ունեցել, ինչպես կարող ենք քննել Անսկզբին, Անհասանելիին:

Այս է ճշմարիտ հավատը: Նա խոնարհվեց, խառնեց աստվածայինը մարդկայինին և անմահը մահկանացուին, որպեսզի բոլոր մարդկանց անքակտելիորեն կապի իր աստվածային անմահությանը: Երբ Միածին Աստվածորդին, Հոր հզորակիցը, մարմնով Հոր մոտ՝ աջ կողմը մտավ, մեզ խառնեց իր Աստվածությանը: Նրա ձեռքով Հայրը հաստատեց երկրի հիմքերը և պարզեց երկնքի տարածությունը: Նրա մասին մարգարեն ասում է. «Տերը երևան հանեց իր աջը և իր բազուկը բոլոր հեթանոսներին, և երկրի բոլոր ծայրերը տեսան մեր Աստծո փրկությունը»:

Արդ, Աստված առաքեց Սուրբ Հոգին Կոլյա Մարիամին և Աստվածորդին մարմին առավ Կոլյսից, որով վերացավ չարը, նույն մարմնով մեղքերի հատուցումը տվեց աստվածախառն մարմնով, բարձրախառն խոնարհությանը աներևույթ միացրեց տեսանելիին: Հրեշտակների ավետումը հովիվներին՝ աստվածեղեն փառքն էր գուշակում: Մսուրը և խանձարուրը ցույց էին տալիս մարմնի խոնարհ աղքատությունը, առաջնորդ աստղերը, մոգերի ընծաներն ի հայտ էին բերում Ամենատիրոջ տեղությունը:

Երկրավոր նշաններով պետք է ճանաչենք մարմինը, իսկ երկնավորներով՝ ճանաչենք Աստվածությունը:

Արդ, երեսուն տարի ինքնիրեն չհայտնելուց հետո, զարգանալով մարմնի հասակով, ըստ մարմնի բնական աճման՝ նա ենթարկվեց մկրտության: Նախ և առաջ նա որպես կարպետ ուղարկել էր Հովհաննես Մկրտչին՝ մարգարեներից ամենամեծին՝ պատրաստելու ճանապարհը և ուղղելու իր հայտնության շավիղները: Նա համաձայնեց տալ ապաշխարության մկրտությունը, ոչ անվախճան կյանքի աստվածադրոշմ լուսավորություն

մկրտությունը, այլ ապաշխարության սրբության մկրտությունը, ինչպես Մովսեսի դարում, երբ Աստված նրանց երևալ ուզեց, հրամայեց լվացվել և սրբանալ, որպեսզի արժանավոր լինեն աստվածատես փառքի երևալուն:

Այսպես եկավ Հովհաննեսը՝ լվալով ժողովրդին ապաշխարություն, որ երբ Աստվածորդին գա, պատրաստագույն արժանավորություններ նրա վարդապետությանը ունկնդիր լինեն, իրենց սրտում ճանապարհ բացեն, որպեսզի կարողանան ընդունել Ամենատիրոջն իրենց հեզ ու խոնարհ օթևաններում:

Աստծո ճշմարիտ Որդին խոնարհվեց և իջավ մկրտության ջրերի մեջ, որպեսզի հայրերին տրված խոստումներն ու ավետիսները կատարվեն:

Արդ, երկինքը բացվեց և Հայրն աղաղակեց, թե «**դա է իմ սիրելի Որդին**» և Հոգին իջավ աղավնու նմանությամբ, որպեսզի հայտնի լինի Որդու գալստյան գործության միաբուն խորհուրդը:

Արդ, ամեն ինչ լրանալուց և կատարվելուց հետո Աստծո Որդու լույսը եկավ մեր մեջ լուսավորելու բոլոր մարդկանց, որոնք աշխարհ են գալու, և խավարը չկարողացավ հակառակվել, հաղթել:

Այս լույսով ստեղծվեց աշխարհը, որը սակայն չճանաչեց Նրան: Արդ, այս պատճառով եկավ, որպեսզի նրանք ըմբռնեն նրա լույսը և Աստծո որդիներ դառնան: Եկավ հաստատելու օրենքը և մարգարեներին: Օրինակներ ցույց տվեց և հաստատեց ճշմարտությունը:

Իսկ ի՞նչ է նշանակում **ԲԱՆԸ «ԽՈՍՔ»**. մի՞թե լուկ մի ձայն է, լեզվի բախում օգի մեջ, որը նախքան ասողի արտասանելը հայտնի չէ և հետո անհետանում է: Այն պատճառով «**ԽՈՍՔ**» կոչվեց, քանզի ինչպես խոսքն է ասողի բերանում, նույնպես և Հոր կամքի բոլոր հրամանները Որդու բերանից են ելնում: Նա գիտի Հորը և կատարում է նրա կամքը, որպես և ինքն ասում

է՝ «Ոչ ոք չգիտի Հորը բացի Որդուց և Որդուն ոչ ոք չգիտի բացի Հորից»։ Դարձյալ ասում է, թե «եկա կատարելու ինձ առաքողի կամքը»։ Դարձյալ ասում է Հովհաննեսը. «Աստծուն ոչ ոք չի տեսել բացի միայն Միածին Որդուց, որ Հոր ծոցում է և պատմել է նրա մասին»։

Նա ջուրը գինի դարձրեց, որպեսզի հայտնի լինի նրա Աստվածությունը, թե նա, որ ոչնչից ջրին տվեց ջրի բնությունը, նույն ջուրը գինի դարձրեց, ինչպես և կամեցավ։ Նա, որ մեղքերի պատճառով ցավերին մասնակցեց, նույն ինքը եկավ առողջություն բաշխելու։ Շատերը հավատացին նրա անվանը, երբ տեսան նրան և հրաշքները, որ նա գործել էր։ Նա սրտագետ է, գիտի մարդկանց բոլոր խորհուրդները, քանզի ծածկագետ է։

Ապա դրանից հետո վճիռ տվեց. «Եթե ամեն մարդ չծնվի ջրից ու Հոգուց, չի կարող մտնել Աստծո արքայությունը» և ոչ էլ մյուս անգամ կնորոգվի. «Այո, ասում է, նա, ով մարմնից է ծնված՝ մարմին է, իսկ նա ով Հոգուց է ծնված՝ Հոգի է»։

Եվ նա ասաց իր առաջ դրված չարչարանքների մասին, թե՝ «Ինչպես Մովսեսը անապատում կախեց օձին, այնպես էլ Մարդու Որդին պարտավոր է կախվել, որպեսզի ով մի անգամ հավատա նրան, հավիտենական կյանք ունենա։ Քանզի Աստված այնպես սիրեց աշխարհը, որ իր միածին Որդուն նրա համար տվեց, որպեսզի ամեն ոք, ով հավատա նրան, չկորչի, այլ ընդունի հավիտենական կյանք։

Աստված իր Որդուն աշխարհ չուղարկեց, որ պատժի աշխարհը, այլ, որպեսզի փրկի աշխարհը։ Ով հավատա նրան, դատապարտությունը պատժի տակ չի մտնի, իսկ ով չի հավատա, հիմիկվանից դատապարտված է, քանզի չի հավատացել Աստծո Միածին Որդու անվանը»։

«Եկավ յուրայիններին, և յուրայինները չընդունեցին նրան», որի երախտիքն ու խնամակալությունը և պատվիրանները ժամանակների սկզբից էին և երբ մարմնովն իսկ երևաց, մերժեցին նրան։

Եվ այս է դատաստանը, որ լույսը եկավ աշխարհ, սակայն մարդիկ խավարը ավելի սիրեցին, քան լույսը, քանզի նրանց գործերը չար էին։ Ով որ չարիք է գործում՝ չարիք կգտնի, նա ասում է լույսը և լույսի մոտ չի գա, որպեսզի նրա գործերը չհանդիմանվեն։ Իսկ ով ճշմարտություն է անում և գործում՝ կգա լույսին, որպեսզի նրա գործերը հայտնի լինեն, թե գործվել են Աստծով։ Իսկ բարերար Տերը հավաքելով տասներկու աշակերտներին, որոնց առաքյալներ անվանեց, ինչպես նաև յոթանասուներկուսին խրատեց և վարժեցրեց նրանց Աստծո խրատներով, փորձեց ու խոսեց նրանց, իր սիրելիներին բարեկամներ անվանեց, ասելով թե «ասում եմ ձեզ իմ սիրելիներ, մի վախեցեք նրանցից, որոնք մարմինն են սպանում և հոգին չեն կարող սպանել»։ Եվ եթե «ես ձեզ դիտեմ որպես իմ բարեկամներ», «այն, որ Հայրը մի անգամ ասաց ինձ և ցույց տվեց ես ձեզ ցույց տվեցի»։ Հայտնեց նրանց իր ելքը Հորից և դարձը դեպի նույնը ասելով, թե «ելա Հորից և եկա աշխարհ և դարձյալ թողնում եմ աշխարհը երթալու Հոր մոտ»։

Տվեց նրանց նաև Հորից առաքված Սուրբ Հոգու ավետիսը, թե «գնում եմ առաքելու Մխիթարիչին, որ գալով կմխիթարի իմ պատճառով տրտմածներին»։ Տես հավասարությունը, միավորված գորությունը, էականությունը և միակ լիություն կամակցությունը։ «Գալով, ասում է, ձեզ համար իմ տեղն է լցնելու և նույն ճշմարտությամբ առաջնորդելու է ձեզ ու հանդիմանելու է այս աշխարհը, որ չհավատաց ինձ, դատելով նաև այս աշխարհիս կարծեցյալ իշխանին։ Նա միանգամայն ճշմարտն է ասելու ձեզ իմ մասին, քանզի Հորից է առաքված. նրա գալուստը վկայում է իմ Հոր մոտ գնալը։ Գալով նա առաջնորդելու է ձեզ ամենայն ճշմարտության»։

Այնուհետև Հիսուսը ընդունեց չարչարանքների կանխորոշված խորհուրդը, որպեսզի այն կատարի Երուսաղեմում, որի մասին բազում անգամներ գուշակել էր, թե ինքը մեռնելու է և երրորդ օրը հառնելու։

Արդյոք ո՞ւմ համար էր գնալու մահվան, մի՞թե նա պարտական էր մահվան: Մարգարեն ասում է, թե «**Նա անօրինակություն չի գործել և ոչ էլ նենգություն կար նրա բերանում**»։ Իսկ ինքն ասում էր, թե «**ձեզանից ո՞վ ինձ կհանդիմանի մեղքերի համար**»: Իսկ արդյոք ըստ օրենքի՞ էր նա մահվան դատապարտված: Սակայն նա ասում է՝ «**Եկա կատարելու օրենքը**», որի մասին առաքյալն է վկայում, թե «**Քրիստոս է օրենքի իրականացումը**»: Իսկ արդյոք բռնավորները՞ ուժով է մեռնելու, սակայն ասում է՝ «**Իմ կամքով եմ դնում իմ կյանքը, և ոչ ոք չի կարող ինձանից վերցնել: Իմ կամքով ասում է դնում եմ իմ կյանքը, որպեսզի կրկին առնեմ այն**»:

Իսկ ինչո՞ւ է կամենում իր անձը դնել անպարտ մահվան: «**Ես եմ, - ասում է, - քաջ հովիվը, որ իմ ոչխարների համար մեռնում եմ**»: Արդյոք ի՞նչ ոչխարների համար՝ խրտնածների, փախչողների, գազանների կեր եղողների, որոնց մասին մարգարեն նախօրոք ասել է, թե «**ամենքը ոչխարների նման մոլորվեցին և ամեն մարդ իր ճանապարհից մոլորվեց: Տերը մատնեց նրան մեր մեղքերի պատճառով և իմ ժողովրդի անօրինակությունների համար մահվան տարվեց**»:

Այդ բանի մասին տիրասպանների ազգի քահանայապետը ակամա մարգարեացավ, թե «**լավ է մեզ, որ մի մարդ մեռնի ժողովրդի համար և ամբողջ ազգը չկորչի**»: Բայց նա չի ասում միայն մեկ ազգի համար, այլ թե նա ի մի է հավաքելու ազգերի բաժանման ժամանակ ցրված, Աստծո բոլոր որդիներին: Վկայում է նաև Պողոսը, թե «**Աստված իր սերը հայտնեց մեզ, որ մինչդեռ մենք մեղավորներ էինք, Քրիստոս մեզ համար մեռավ**» և թե «**Նա հարմար ժամանակին մեռավ ամբարիշտների համար**»:

Քանզի քահանաների և օրենսդրության վարդապետների ձեռքը մատնվեց, նրանց օրենքի միջոցով հիշեցնելու իր կանխագուշակված չարչարանքների մասին: Սակայն նրանք բռնեցին ու դատեցին ամենայնի Դատավորին, ըստ Նրա մասին եղած բոլոր գրվածքների: Ինչպես Պողոսը Պիսիդացվոց Անտիոքում վկա-

յում էր նրա մասին, թե՝ «**Երուսաղեմ բնակվածներն անձանոթ մնացին նրան և ըստ մարգարեների խոսքերի, որն ամեն շաբաթ օրերում ընթեռնում էին՝ դատ արեցին և մահվան ոչ մի պատճառ չգտնելով, Պիղատոսից խնդրեցին սպանել նրան**»: Եվ երբ նրա կյանքը խլեցին, իրենց դիմաց փայտից կախեցին:

«**Եվ ժամը իննին, ասում է, գոչեց Հիսուս մեծ ձայնով և ասաց՝ էլի էլի լամա սաբաքթանի, այսինքն Աստված իմ, Աստված իմ, ինչու ինձ թողեցիր**»: Տեսնո՞ւմ ես, թե մահվան ժամանակ նա անոխակալուծյամբ է վարդապետում, որով և սովորեցրեց իր խաչակից ավազակին, հարյուրապետին և այլ աշակերտներին: Քանզի իր կամքով էր եկել մահվան և ոչ որպես ամենագոր որևէ մեկի կողմից բռնադատված: Դրա համար մեծ ձայնով գոչեց: Եվ որպեսզի կատարվի մարգարեի ասածները, թե «**Արեգակն ու լուսինը խավարելու են, և աստղերը ծածկելու են իրենց լույսը**», և «**Տերը Սիոնից գոչելու է և Երուսաղեմից իր ձայնն է տալու**»:

Արդ, ի՞նչ մարդ, որ հոգու տազնապի ժամանակ, երբ մահվան մոտ է լինում, աղաղակ տա կամ գոչի. նա պետք է բերանակապ և անխոս լիներ մեռնելուց առաջ: Սակայն Հոգիների Արարիչ Քրիստոսը հոժարակամ սիրով գալով մահվան, բարձրաձայն ազդարարեց, ահավոր նշաններով հանդերձ, թե նույնիսկ մահվան ժամանակ Հոր հետ միակամ է և միագործ:

Քանզի լինելով միակ ինքնիշխան և մեղքերից ազատ, նա սպանեց «**աշխարհակուլ գորեղ մահը և արտասուքը սրբեց բոլոր երեսներից**»:

Նա մեռավ մեռելների համար և հարուժյուն առավ, որպեսզի իր հարուժյամբ օրինակ լինի: Այդ պատճառով իր լուսավոր հարուժյունը կատարեց հենց գիշերը, որպեսզի պահակներին և հսկիչներին հայտնի իր կատարած գործի ճշմարտությունը: Նրանք սարսափելի ահաբեկվեցին երկրաշարժի արհավիրքից, պատառվող քարերից, բացվող գերեզմաններից և հառնող մեռելներից:

Այսպիսով, կատարվեց մարգարեի խոստացածը. «**Բացելու**

եմ ձեր գերեզմանները,- ասում է Տերը,- և ձեզ հանելու եմ ձեր գերեզմաններից»: Դարձյալ ասում է Եսային. **«Կհառնեն մեռյալները, և կկանգնեն գերեզմանում եղածները, քանզի քեզանից եղած ցողը նրանց կբուժի»:** Թերևս նա ականարկեց Քրիստոսի կենդանարար արյունը, որը խաչի վրա թափվեց ամենքի համար:

Այնուհետև գնում է Քրիստոս միաշաբաթ՝ (կիրակի) օրվա երեկոյան և երևում աշակերտներին փակ դռներից ներս, ինչպես ասում է ավետարանագիրը: Եվ տվեց նա կենդանարար ողջունը և աշակերտներին բազում ուրախություն պատճառեց: Ապա կատարեց Սաղմոսարանի երգը, թե՛ «մեր Տեր Աստվածը երևաց մեզ, ուրախություն տոն արեք շատ կանուխ, մինչև սեղանի անկյունները»: Եվ ի՞նչ են սեղանի անկյունները, եթե ոչ այն, որ դա նշանակում է խաչը, որը չորս անկյուններ է ցույց տալիս:

Անկյուններից մեկը ցցեց երկրի վրա, որպեսզի ցույց տա Տիրոջ գարշապարը երկրի վրա դնելը, որպեսզի հաստատուն վեմի վրա շինի ու դնի եկեղեցու հիմքերի բարձրությունը: Ինչպես և մարգարեն է գուշակել, թե՛ **«Տերն ինձ կանգնեցրեց վեմի վրա, որպեսզի անշարժ դարձնի»:** Ապա բուն անկյունը՝ կատարը վեր ուղղեց, որպեսզի այդ վեր ուղղված անկյունը որպես հավասարակշռություն, դեպի վեր բարձրացնի նրանց բնությունը, որոնք նրա վրա հենվեցին, և այսպիսով տեսնողները տեսնեն Հորը, Քրիստոսի գլուխը և ցույց տան նրա բնությունը: Իսկ ալ անկյունը ցույց է տալիս ալ բազկի գորությունը. աջով ցույց է տալիս արդարների զվարթության ուրախությունը, պատրաստված պարզեցումը, պսակների զարդարանքը: Իսկ ձախ անկյունը ցույց է տալիս մեղավորների տանջանքները:

Այդ սեղանից նախ վայելեցին առաքյալները, քանզի տեսան նրա հարությունը և ցնծացին: Լրացավ-կատարվեց այն, որ ասվել էր, թե՛ **«ուրախության տոներ կատարեցեք կանխավ մինչև սեղանի անկյունները»:** Այնտեղ կատարվեց և սաղմոսարանի

նվազը, թե՛ «ինձ ազատեցիր իմ քուրճից և ինձ ուրախություն հագցրիր»: Սրանք ցույց են տալիս հարուցյալի չարչարանքների նշանները, որի մասին վկայում է Պողոսը, թե՛ **«այսուհետև չի մեռնի և մահն այլևս չի տիրի նրան»:** Նա սքանչելագործ է, քննողներին անհասանելի և ամեն անհնարը հնարավոր դարձնող: Քանզի ինչպես չարչարանքից առաջ իր կենդանարար մարմինը և արյունը պարզեց աշակերտներին հայտնելու համար, թե ինքնակամ չարչարվեց, նույնպես և հարությունից հետո իր անձի վրա ցույց է տալիս բեռների նշանը, հայտնի դարձնելու, թե վերքերը բավական չէին գերեզմանում պահելու վիրավորների բժշկին:

Նա հանեց աշակերտներին Ձիթենյաց լեռը և հաստատեց միասնական ճշմարտություն մասերով, թե՛ **«գնացեք այսուհետև աշակերտներ դարձրեք բոլոր հեթանոսներին և մկրտեցեք նրանց հանուն Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու»:** **«Եվ բարձրացնելով ձեռքը, օրհնեց նրանց և օրհնելով վերացավ երկինք»**, ասում է ավետարանագիրը, որպեսզի կատարվի սաղմոսարանի երգը, թե՛ **«Աստված համբարձվեց օրհնություն»:**

Սրանից հետո նկարագրում է Սուրբ Հոգու պայծառագույն և առավել սքանչելագույն վայրէջքը երկնքից, թե՛ **«Պետեկոստեի օրերի ավարտին ամենքը հավաքված էին միասին, և հանկարծակի հնչուն եղավ երկնքից սաստիկ հողմի նման և լցրեց ամբողջ տունը, ուր նստել էին, և նրանց երևացին բաժանված լեզուներ կարծես թե կրակից և նստեցին յուրաքանչյուրի վրա: Ամենքը Սուրբ Հոգով լցվեցին և սկսեցին այլ լեզուներ խոսել, ինչպես Հոգին նրանց խոսել էր տալիս»:**

Եվ արդ՝ նույն հզոր և ամենակարող Սուրբ Հոգին՝ Աստծո խոսքերի Քննիչը, որ առաջադիր օրենքներով մարգարեական ձայների միջոցով ավետարանել էր Աստծո Որդու գալուստը՝ առաքվեց աստվածային փառքի կողմից տասներկու ընտրյալների ժողովին **«Իր մոտ հավաքելու իր սրբերին»** և ճշմարտագույն հաստատելու եղած գործերը, որոնք Քրիստոսի միջոցով կատարվեցին:

«Եվ նրանց երևացին բաժանյալ լեզուներ կրակի նման», որպեսզի աչքին տեսանելի ձևով փայլեցնին շնորհների բարձրությունը: Իսկ նրանք Սուրբ Հոգով լցված էին, և իրենց մերձավորները նրանց այպանում էին, թե «Հարբած են», և նրանք իրոք հարբած էին մարգարեական բաժակով: Նրանք հարբած էին, ուրախացած և միանգամայն ամբողջ տիեզերքին բերել էին բարձրություն ուրախությունները:

Հոգին իբրև հուր երևաց, որպեսզի խոտանը այրի, և ընտիրը լցվի Հոգու ուրախության բաժակների մեջ, անսպառ գանձի պարգևներով, որոնք չեն անցնում և նրանք լցված լինելով Հոգու անսպառ հոսանքով, միանգամայն պայծառ վառվեն հրդեհոջ Հոգու զորությունը: Բարին խնդրողներին բարություն ուրախություն է պատրաստված և նրանք լինելով ամբողջ տիեզերքի մատուցակներ, արբեցրին ծարավներին, իսկ անհնազանդներին արբեցրին կործանումով:

Արդ, ինչ որ կամենաք ըմպել, պատրաստ է երկու ձևով ձեզ մատուցվելու: Խմեցեք իմաստությունը և ոչ անմտությունը, ողորմությունը և ոչ բարկությունը, քաղցրության հավատը և ոչ անհավատության երկմտությունը՝ չարություն այրիչ հուրը, որ տոչորում է գեհեհում և տանում դեպի խավար, այլ խմեցեք բաժակների հուրը, որ լուսավորելու է ձեզ այն ըմպելու ժամանակ և այրել տանելու է ձեր տգիտության մեղքերի ժանգը, իսկ ձեր անձերը փրկելու է ձեր հավատի հույսով:

Երանելի առաքյալները խմեցին, արբեցին և ուրախ եղան և երկու բաժակով արբեցրին ամբողջ աշխարհը՝ նրանց, ովքեր խմեցին ինչ կամեցան: Ահավասիկ տգիտության հիմարությունը ձեզ արբեցրել է և տվել մահու բաժակը՝ թուլնով խառնված: Արդ, վերցրեք հավատով արբեցեք ձեր հոգիների կենաց բժշկության բաժակից, որպեսզի փրկությունը ազատվեք այրվելուց, որը գալու է:

Այսպիսին է և Ավետարանի քարոզությունը: Նախ և առաջ պետք է կտրել, հեռացնել մարդու անձնական ավելորդ բուսած անարժան սովորության կամասեր, կամապաշտ, ինքնակամ

մեղքերի պատժապարտության պարտքերը: Այդ բոլորն այժմ ձեզ մոտ տեսնում ենք: Եթե ձեր մտքերից չխլեք հանեք կորուսիչ մեղքերի ավելորդ բուսած վնասակար արմատները, որոնք ձեր մեջ հիմնավորված են ու ձեր մտքերում ճյուղավորված, և խանգարելով ծաղիկներին ու թույլ չտալով պտղաբերել, նույնիսկ գոսացնում են նրանց և ձեզ գցում անօրենություն տարակույսի մեջ և կամ ապառաժ անջուր տեղ, որը թեպետ և մարդ վարի, այնուհանդերձ ամուլ և անպտուղ կլինի, նույն ձևով և դուք, եթե ձեզանից չհանեք ձեզ սնուցող չար սովորությունները, չեք կարող ընդունել սերմը, որը ձեր մեջ օգտակար պտուղ կտա:

Արդ եղբայրներ, իմաստուն մտքով նայեցեք ձեր անձերին և խորհուրդ արեք դուք ձեր մասին, խորհեցեք և տեսեք ձեր անձերը, քանզի գլխած ու մարդասեր Աստվածը, ձեզ այցի է ելել ու տեսել և չի կամենում ձեր կորուստը, այլ վաղազույն պատուհանների սպառնալիքով ձեզ կոչ արեց ապաշխարության: Առաքյալներն այսպես քարոզեցին տիեզերքում՝ «լուսավորելու բոլոր մարդկանց, որոնք գալու էին աշխարհ»՝ ամենքին տալու, ամենքին լվանալու, արձակելու խավարի կապանքներից՝ մկրտությունը և ամենայն ազգերին դրոշմել ու, որպես Քրիստոսի գունդը, Աստծո Հոգին բնակեցնել մարդկանց սրտերում միաբանել ու խառնել Աստվածորդու սիրուն, որպեսզի ամենքի սիրտը մեկ ձայնով աղաղակի, և ամբողջ աշխարհը միաբանվի ասելու՝ «Աբբա՛ Հայր»: Որպեսզի վերանա ծառայության անունը, և որդեգրության անունը դրվի, որպեսզի Քրիստոսի շնորհիվ ի վիճակի դառնան ուտելու Աստվածորդու Մարմինը և ըմպելու կենդանարար Արյունը, որ նրանով մտնեն ամբողջ աշխարհը որպես Քրիստոսի ժառանգություն. Աստծո ժառանգորդը լինեն և Քրիստոսին ժառանգակից:

Արդ, միաբանությունը և մեր իսկ ինքնահոգի կամքով «հասնենք Աստծո Որդու հավատին և գիտությունը, կատարյալ մարդ դառնալու և Քրիստոսի կատարելության հասակի չափն ունենալու»: Քանզի Քրիստոսն իր վարդապետությունը տվեց

բազմաց ունկնդրություն համար և այդ հրամանով երկրի ամենայն ազգերին հրավիրեց ճշմարիտ վարդապետությունը, ասելով. «Ելեք ամենայն հեթանոսների մոտ, ուսուցանեցեք ու մկրտեցեք նրանց Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու անունով»:

Շատերի նկատմամբ հատուկ հոգատարությունը՝ նա կամեցավ իր փառավոր գալուստը տեսանելի դարձնել, թե ինչպես գալու-երևալու է երկայնամիտ համբերողներին և հուսալից սպասողներին:

Քանզի անկարոտն Աստված հաստատել է իր արքայությունը սիրեցյալների համար, որպես դրախտի մասեր, մի սքանչելի բնակարան Աստծո մոտ, նրանց վայելքի համար, այնտեղ իր մոտ տեղավորելու և հաստատելու բոլոր արժանավոր բանական արարածներին՝ հոգեղեններին և մարմնականներին: Որի համար Ամենափրկիչը ավետիս տվեց աշակերտներին և քաջալերեց, թե «ուր ես լինեմ, դուք էլ այնտեղ կլինեք և ամենայն ժամ իմ փառքը կտեսնեք»: Բայց մյուս առավել բարձրագույն ասացվածքը «Այն օրը դուք կճանաչեք,- ասում է,- թե ես Հոր մեջ եմ, դուք իմ մեջ և ես ձեր մեջ»: Սույն առթիվ առավել պատեհ է հիշել այն ասացվածքը, թե «ինչ որ աչքը չտեսավ, ականջը չլսեց և մարդու սիրտը չընկավ, Աստված պատրաստել է իր սիրելիների համար», և երանելի Պողոսի խոսքերը, թե «չնորհակալություն Քրիստոսին նրա անպատում պարզեաների համար»:

Այստեղ ավարտվում է սուրբ Գրիգորի վարդապետությունը, որն Աստված նրան շնորհեց լուսավորելու մեր Հայաստան աշխարհի խավարյալ սրտերը հավատով և մկրտությունով: Նա ամենքին Քրիստոսածանոթ դարձրեց և հաստատեց, որպեսզի փառավորեն Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու անունները: